

Kendini sunma çevredeki izlenimlerin tutarlı ve olumlu olması için yaptığımız gayretle ilgilidir. Öyleki bir tiyatro sahnesi gibi biz, durumlara uygun olarak davranışlarımızı yapılandırır, düzenli olmasına çabalar ve genellikle pozitif izlenimleri alarak bireyleri etkilemeye çalışırız. Sağlıklı benlik geliştirme ve alçak gönüllülük, pozitif etkilere rehberlik yapan iki temel stratejidir.

Başkaları üzerindeki zayıf ve olumsuz izlenimler ve etkiler genellikle özürler ve benlik engellerini kullanarak yani kişisel yetersizliklerimizi öne sürerek idare edilirler ve kontrol altına alınırlar. Kendini denetleme bizim benliğimizi düzenlememiz ya da çevreye saygı uyandıracak tavır ve davranışları sergilememiz gerçeğini de beraberinde getirir. Yüksek kendilik deneticileri çevresel nedenlere ve değişikliklere son derecede duyarlıyken düşük kendilik deneticileri, içsel tutum ve inançlardan daha fazla etkilenirler. Benlik, kendimiz hakkında topladığımız inançların bütünüdür. Bu inançların içeriği benlik kavramı olarak adlandırılır. Bunlar hakkında yaptığımız değerlendirmeler ise özsaygıdır (Benlik Saygısı).

Cinsiyet (sex), kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleridir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet, toplumun kadın ve erkek olarak bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgilidir.

Kalıpyargı, kadın ve erkeklerin özelliklerine ilişkin inançlardır. Toplumda kadınlık ve erkeklikle ilgili özellikler bize belletilmiş hatta dayatılmıştır. Kadınlıkla erkeği kesin olarak ayıran -kadının ve erkeğin ne olduğu ve ne yapabileceğini söyleyen- kültürel bir görüş vardır.

Cinsiyet benlik-şeması; bir kadın ya da erkeğin, kadın ya da erkek olarak kendine ilişkin inançlarıdır. Bu inançlar hem sahip olunan nitelikleri, hem de bu niteliklere ilişkin değerlendirmeleri içerir. Biz kendimiz ve başkalarıyla ilgili şemalarımızı; deneyimlerimize okuduklarımıza ya da duyduklarımıza bağlı olarak oluştururuz.

Dünyayı kadınsı ve erkeksi sınıflara ayırma eğilimi sadece kişilerle sınırlı değildir. Birçok nesne ve faaliyet dişil ya da eril olarak tanımlanmaktadır. Örneğin bebek ve mutfak işlerinde kullanılan eşyaların kız çocuklar için, oyuncak arabaların ve silahların erkek çocuklar için olduğu oldukça erken yaşlarda öğrenilir. Nitekim dünyanın her yanında kız ve erkek çocuklardan farklı beceriler öğrenmeleri, farklı kişilikler geliştirmeleri beklenir.

Birisi hakkında sahip olduğumuz bilgi azaldıkça ona ilişkin algılarımız kalıp yargılar temelinde şekillenmektedir. Tersine bilgilerimiz arttıkça kalıpyargılara değil bilgimize güveniriz. Bilgi ne kadar çoksa kalıpyargıya olan güvensizlik ya da kalıpyargıyı kullanmama o kadar yüksek olacaktır. Bir grup içerisinde tek olmak dikkat çekmekte, dolayısıyla kalıpyargısal algılanmaya neden olmaktadır. Güçsüz insanlar güçlü olanlarla ilgili kalıpyargılar oluştururlar. Çalışanlar işvereni yaptıklarını ve söylediklerini dikkatle izlemek durumundadırlar. Çünkü onların, patronun hangi durumda nasıl davranacağını kestirebilmeleri gerekir.

Cinsiyet farklılığı biyoloji, toplumsallaşma, toplumsal roller ve toplumsal durumlar temelinde açıklanmaya çalışılmıştır. Biyoloji yönelimli bilim insanları, erkeklerdeki fiziksel şiddet ve toplumsal baskınlık gibi eğilimlerin evrenselliğini kanıt göstererek bunda biyolojik bir öz aramaktadırlar. Sosyal psikologlar toplumsal güçler ve grup yaşamının bireyin temel biyolojik eğilimlerini değiştirebileceğini ileri sürmektedirler. İnsan saldırganlığı üzerine yapılan araştırmalarda; bazı toplumlarda erkeklerin başta gelmesi, buna karşılık bazılarında kadın-erkek arasında fark olmaması buna örnek olarak gösterilmektedir. Kısacası, biyolojik cinsiyet farklılıklarının etkisi, sosyal çevreye bağlı olarak önemli ölçüde değişebilmektedir. Toplumsal

cinsiyeti toplumsallaşma süreciyle açıklayanlara göre; çocuklar büyüyüp geliştikçe bu cinsiyet rollerini model alma ve pekiştirme yoluyla öğrenirler. Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine uygun etkinliklerini destekledikleri ve özendirdikleri bilinen bir durumdur. Çocuklar üzerinde yaşatlarının etkileri de önemlidir. Çocukluk döneminin başat bir özelliği, çocukların tamamen kız ve erkeklerden oluşan gruplara ayrılmaları ve genellikle karşı cinsten uzak durma eğilimleridir. Böylece cinsiyete bağlı farklı oyun, etkinlik ve normlar, kızlar ve oğlanlar için aynı cins kültürün yaratılmasına yol açar. Toplumsallaşmada etkili olanlar sadece aile ve arkadaşlar değildir, televizyon ve öteki kitle iletişim araçları da cinsiyetlere ilişkin pek çok kalıpyargı sunar ve pekiştirir.

Üçüncü bir bakış açısı insanların davranışlarının toplumsal rollerden etkilendiğini vurgulamaktadır. Toplumsal rol kuramına göre kadın ve erkek davranışlarındaki farklılıkların nedeni, iki cinsin günlük yaşamlarında farklı rolleri yerine getiriyor olmalarıdır. Farklı roller erkek ve kadının farklı ilgilerinin olmasına, farklı uzmanlık alanları geliştirmelerine ve günlerini farklı etkinliklerde geçirmelerine neden olmaktadır. Davranış üzerinde etkili olan bir diğer faktör, o andaki toplumsal ortamdır. Söz gelimi birilerinin bizi sevmesini istediğimizde; inancımız ne olursa olsun, onların bizden beklediği davranışa uygun hareket ederiz. Durumsal baskılar hem erkekler hem kadınları üzerinde etkili olabilmektedir.

AOFDerleri.com